# Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu odločbe Evropskega parlamenta in Sveta o sodelovanju Skupnosti pri skupnem raziskovalnem in razvojnem programu za Baltsko morje (BONUS-169), ki ga izvaja več držav članic

*COM(2009) 610 konč. – 2009/0169 (COD)*

(2011/C 18/20)

Glavni poročevalec: **g. RETUREAU**

Svet Evropske unije je 12. novembra 2009 sklenil, da v skladu s členoma 169 in 172(2) Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

*Predlog odločbe Evropskega parlamenta in Sveta o sodelovanju Skupnosti pri skupnem raziskovalnem in razvojnem programu za Baltsko morje (BONUS-169), ki ga izvaja več držav članic*

COM(2009) 610 konč. – 2009/0169 (COD).

Predsedstvo Odbora je 15. decembra 2009 strokovno skupino za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo zadolžilo za pripravo dela Odbora na tem področju.

Zaradi nujnosti postopka je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 462. plenarnem zasedanju 28. in 29. aprila 2010 (seja z dne 29. aprila) v skladu s členom 57 poslovnika za glavnega poročevalca imenoval g. RETUREAUJA ter mnenje sprejel s 140 glasovi za, 4 glasovi proti in 3 vzdržanimi glasovi.

## 1. **Sklepi in priporočila**

1.1 Baltsko morje je povezano s pomembnimi izzivi, sooča se s pojavom globalnega segrevanja in onesnaževanja zaradi človekovih dejavnosti ter je strateško območje gospodarskih in socialnih dejavnosti že po naravi in številu delovnih mest, ki so od njega odvisna. Njegova ohranitev je bistvenega pomena za sedanje in prihodnje generacije, zato ga je treba upravljati v sodelovanju z vsemi državami in prebivalci, ki nanj mejijo.

1.2 Vendar ni jasno, ali bo konzorcij Bonus v postopke posvetovanja z akterji primerno vključil tudi nacionalne in evropske socialne partnerje iz teh sektorjev. Odbor zahteva, da se to razjasni.

1.3 Sistem upravljanja teh platform za posvetovanje in foruma za sektorske raziskave mora vključiti akterje civilne družbe, zlasti evropske in nacionalne socialne partnerje, raziskovalni in tehnološko razvojni projekti (R&TR) programa BONUS-169 pa morajo spodbujati družboslovne raziskovalce k raziskavam in dejavnostim, ki bi upoštevale razmišljanja akterjev, vključenih v proces upravljanja delovnih mest in znanj na področjih, na katera se ta program nanaša.

1.4 Ocena učinka na trajnostni razvoj bi lahko bila koristno in učinkovito sredstvo za podporo odločitvi o izbiri ter izvedbi raziskovalnih in tehnološko razvojnih projektov v okviru program BONUS-169, ki bi lahko tri razsežnosti trajnostnega razvoja upoštevali z vključevanjem precejšnjega števila akterjev civilne družbe, ki bi bili kos izzivom, povezanim s temi tremi razsežnostmi.

1.5 Jasno je, da ima ocena učinka, ki je bila opravljena v okviru programa Bonus-169, tudi pomanjkljivosti, posebej glede upoštevanja socialne in zaposlovalne razsežnosti – zlasti zato, ker akterji civilne družbe (predvsem sindikati in evropski socialni partnerji) niso sodelovali v procesu priprave programa.

1.6 Sodelovanje akterjev civilne družbe se lahko organizira z vsaj dvema vrstama ukrepov, in sicer:

a) z izboljševanjem razširjanja in zbiranja informacij ter obdelave prispevkov akterjev civilne družbe iz držav, na katere se program Bonus-169 nanaša, pa tudi mehanizmov za pridobivanje povratnih informacije. Za ta namen je treba zagotoviti tako preglednost na področju priznavanja in uporabe prispevkov vseh akterjev civilne družbe, vključno z evropskimi socialnimi partnerji, kakor tudi ustrezne povratne informacije;

b) z vključevanjem vprašanj vseh akterjev civilne družbe, vključno z evropskimi socialnimi partnerji, v razprave in analize. Izziv bi bil predlagati proces, ki bi imel oprijemljiv vpliv na pripravo in izvajanje programa Bonus-169 ter upošteval tri razsežnosti trajnostnega razvoja (okoljsko, socialno in gospodarsko).

1.7 Odbor ponovno izraža podporo prenovljenemu programu in načinom njegovega financiranja, katerega cilj je programu Bonus-169 zagotoviti nova sredstva in ne zgolj obstoječih, razen če gre za raziskovalna orodja, ki so še posebej primerna za dosego zastavljenih ciljev. Ta se bodo uporabljala v določenem obdobju in znesek proračuna zanje bo omejen.

1.8 Raziskave Baltskega morja so upravičene zaradi dejstva, da nanj meji veliko držav članic, ki jih pesti močna onesnaženost, do katere je v največji meri prišlo v industrijski dobi, vendar se nadaljuje še danes; zato je to morje eno od večjih območij med najbolj onesnaženimi vodnimi prostori na svetu, kar ogroža številne industrijske in obrtne dejavnosti, saj večina prebivalstva živi v obalnem pasu, kjer se izvaja tudi največ dejavnosti. Odbor meni, da je treba vse vpletene države – po potrebi tudi Rusko federacijo – vključiti v raziskave in zagotoviti, da lahko k njim prispevajo glede na svoje možnosti, pri čemer je treba upoštevati dejanske razmere v redko poseljenih in tretjih državah.

## 2. **Predlogi Komisije**

2.1 Sedmi okvirni program Evropske skupnosti z dne 20. decembra 2006 za raziskave, tehnološki razvoj in predstavitvene dejavnosti določa regionalne smernice za 2007–2013 za štiri velike skupine dejavnosti: „sodelovanje“, „zamisli“, „človeški viri“ in „zmogljivosti“.

2.2 Odločba Evropskega parlamenta in Sveta o sodelovanju Skupnosti pri skupnem raziskovalnem programu za Baltsko morje (BONUS-169), ki ga izvaja več držav članic, je za problematiko Baltskega morja uporabila ta okvir ter določila cilje in podrobnosti glede finančnih sredstev za izvedbo projekta.

2.3 Da bi dosegli cilje programa BONUS-169, se bo ta izvajal v dveh ločenih fazah:

a) začetna strateška faza, ki bo trajala dve leti, bo zajemala vzpostavitev posvetovalnih platform za aktivno vključevanje akterjev, pripravo strateškega raziskovalnega programa ter razvijanje in pripravo natančnih načinov izvajanja;

b) izvedbena faza, ki bo trajala najmanj pet let, bo zajemala objavo najmanj treh skupnih razpisov za zbiranje predlogov za financiranje strateško usmerjenih projektov programa BONUS-169, osredotočenih na cilje te pobude;

2.4 Teme bodo izhajale iz strateškega raziskovalnega programa BONUS-169; upoštevale bodo, kolikor je mogoče, vnaprej pripravljeni načrt in zajemale dejavnosti raziskovanja, tehnološkega razvoja ter usposabljanja in/ali razširjanja informacij.

2.5 Obsežno javno posvetovanje je bilo ena od zgodnjih faz projekta BONUS-169. Izdelana je bila spletna stran, izvedena ocena učinka in opravljena posvetovanja z nevladnimi organizacijami. Posvetovanja so bila potrebna in se morajo nadaljevati tudi med izvajanjem projektov. Prej omenjene akterje civilne družbe je treba vključiti v nadzor upravljanja sredstev in v poteka izvajanja projektov, da bi se ti izvajali s ciljem vlaganja „v znanje za rast in zaposlovanje [1]“, ki ga priporoča prenovljena lizbonska strategija. Člen 5 Odločbe Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. oktobra 2009 navaja, da mora BONUS EEIG, ki je pristojna za upravljanje programa BONUS-169 v imenu Skupnosti poročati Komisiji. V skladu s členom 13 mora Komisija Parlamentu in Svetu sporočiti ugotovitve ocenjevanja dejavnosti v okviru programa BONUS-169. EESO ima le sredstvo za naknadni nadzor projektov in nima možnosti izraziti svojega stališča med njihovim izvajanjem v okviru programa BONUS-169.

2.6 Odstavek 1 Priloge 1 te odločbe opredeljuje cilje projekta BONUS-169. Čeprav točka (d) navaja, da se „vzpostavijo primerne platforme za posvetovanje z zainteresiranimi stranmi, ki vključujejo zastopanje vseh zadevnih sektorjev“, se noben cilj ne nanaša na socialne in gospodarske cilje projekta ali na njegov pomen za ustvarjanje delovnih mest v regiji Baltskega morja.

2.7 Priloga 2 je zelo pomembna, ker določa organe za upravljanje projekta BONUS-169. Točka 4 določa ustanovitev posvetovalnega odbora, sestavljenega iz mednarodno priznanih znanstvenikov ter predstavnikov sektorjev zainteresiranih strani in civilne družbe, ki se zanimajo za te sektorje. V tem okviru imajo predstavniki delavcev in delodajalcev, nevladne organizacije in združenja pravico do vpogleda ter nadzora in priprave predlogov za projekt BONUS-169.

2.8 Program je dolgoročen in lahko traja enako dolgo kot izvajanje skupnih ukrepov.

2.9 Uvodna izjava 12 te odločbe navaja, da pobuda BONUS-169 „zajema številne sorodne raziskovalne programe Skupnosti o različnih človekovih dejavnostih, ki imajo kumulativni učinek na ekosisteme, kot so ribištvo, akvakultura, kmetijstvo, infrastruktura, promet, usposabljanje in mobilnost raziskovalcev ter družbeno gospodarska vprašanja“.

2.10 Program bo potekal v dveh fazah, da se „zagotovi učinkovita uporaba rezultatov za dogovore o politiki in upravljanju virov v različnih gospodarskih sektorjih“.

[1] COM(2005) 610 konč.

2.11 Tudi v oceni učinka se omenjajo gospodarske in socialne posledice možnih gospodarskih, okoljskih in socialnih učinkov (točka 5, ki se nanaša zlasti na socialne in okoljske vidike). V njej je zapisano, da bi se lahko nekatere možnosti uporabile za pomoč drugim gospodarskim sektorjem (kot so pomorska infrastruktura, rudarstvo, vetrne elektrarne, promet, ribištvo, podjetja na področju nafte, plina ali telekomunikacij) pri uvajanju ravnanj, ki bi bila bolj prilagojena varovanju okolja in njihovemu ekosistemu. Ta del analize je močno pomanjkljiv (nezadostno izdelan), vendar pa jasno kaže na splošni pristop, na katerem bo temeljila strateška faza programa.

2.12 Trije projekti, ki bodo izbrani in se izvajali v okviru BONUS EEIG, morajo nujno upoštevati učinek, ki ga imajo podnebne spremembe v obalnih območjih Baltskega morja na socialni in človeški ravni. Te lahko povzročijo izseljevanje prebivalstva, ki bo imelo socialne posledice in bo negativno vplivalo na zaposlovanje, na kar se je treba pripraviti, kot opozarja EESO v mnenju na lastno pobudo o *trajnostnem razvoju obalnih območij*, sprejetem 13. oktobra 2009. Delovna zakonodaja za nekatere sektorje, kot so ribolov in ladijski promet, se lahko spremeni. Evropska komisija mora upoštevati te dejavnike ter pri vrednotenju in usmerjanju projektov s pomočjo akterjev civilne družbe in EESO zagotoviti usposabljanje in preusmerjanje delavcev.

2.13 EU se bo neposredno povezala z BONUS EEIG (baltsko mrežo organizacij za financiranje znanosti s sedežem v Helsinkih na Finskem), ki je izvršilni organ za program BONUS-169 in bo odgovorna za porazdelitev, upravljanje, spremljanje in poročanje o uporabi prispevka Unije in denarnih prispevkov držav članic.

2.14 Program BONUS-169 upravlja sekretariat mreže BONUS EEIG. Mreža BONUS EEIG mora za namene programa BONUS-169 ustanoviti naslednje organe: usmerjevalni odbor, sekretariat, posvetovalni odbor, forum za sektorske raziskave in forum projektnih koordinatorjev.

2.14.1 Posvetovalni odbor pomaga usmerjevalnemu odboru in sekretariatu. Sestavljajo ga mednarodno zelo ugledni znanstveniki, predstavniki zainteresiranih strani, na primer s področja turizma, obnovljive energije, ribištva in akvakulture, pomorskega prometa in biotehnologije, ponudnikov tehnologije, industrijskih združenj ter organizacij civilne družbe, zainteresiranih za te sektorje, drugih povezanih baltskih raziskovalnih programov in drugih evropskih regionalnih morij.

2.14.2 Posvetovalni odbor zagotavlja neodvisne nasvete, smernice in priporočila glede znanstvenih in političnih vprašanj programa BONUS-169. To vključuje svetovanje o ciljih, prednostnih nalogah in usmeritvi programa BONUS-169, načinih za izboljšanje uspešnosti programa BONUS-169 ter o doseganju in kakovosti rezultatov raziskav, povečevanju zmogljivosti, mreženju in pomembnosti dela za uresničitev ciljev programa BONUS-169. Pomaga tudi pri uporabi in razširjanju rezultatov programa BONUS-169.

2.14.3 Pri pripravi znanstvenega načrta in strategije izvajanja za program BONUS-169 je imel ključno vlogo tudi svetovalni odbor BONUS, sestavljen iz različnih zainteresiranih strani, kot so Helsinška komisija (HELCOM), ICES, GD MARE, Svetovni sklad za naravo (WWF) in Združenje finskih kmetovalcev.

2.15 Spremenjeni osnutek raziskovalnega programa za pobudo BONUS-169, ki je bil junija 2009 predložen GD RTD, temelji predvsem na delu in posvetovanjih, opravljenih za prvotno pobudo BONUS-169.

2.16 Predvideno je, da bo v strateški fazi programa BONUS-169 izvedena vrsta obširnih in strateško usmerjenih posvetovanj z akterji iz vseh zadevnih sektorjev, kot so kmetijstvo, ribištvo, akvakultura, promet in upravljanje voda.

2.17 Platforme za posvetovanje z zainteresiranimi stranmi

2.17.1 Na podlagi izčrpne analize ustreznih zainteresiranih strani programa BONUS-169 na lokalni, nacionalni, regionalni in evropski ravni bodo vzpostavljeni platforme in mehanizmi za posvetovanje z zainteresiranimi stranmi, katerih namen bo povečanje in institucionalizacija vključevanja zainteresiranih strani iz vseh zadevnih sektorjev, da se opredelijo kritične šibke točke, prednostno razvrstijo raziskovalne teme in izboljša uporaba rezultatov raziskav. To vključuje sodelovanje znanstvenikov, tudi s področja drugih ustreznih naravoslovnih znanosti, ki niso povezane z morjem, ter s področja družbenih in ekonomskih disciplin, da se zagotovi potrebna multidisciplinarnost pri pripravi strateškega raziskovalnega programa, njegove strateške vizije in prednostnih raziskovalnih nalog.

2.17.2 Kot stalni organ bo ustanovljen forum za sektorske raziskave (predstavniško telo, sestavljeno iz predstavnikov ministrstev in drugih akterjev, ki se ukvarjajo z raziskavami in upravljanjem v baltski regiji), ki bo z vidika sprejemanja odločitev pristojen za razpravljanje o njegovem načrtovanju, rezultatih in novih raziskovalnih potrebah. Ta forum bo olajšal in pospeševal povezovanje raziskav na ravni celotne baltske regije, vključno s skupno uporabo in načrtovanjem zmogljivosti infrastrukture, pomagal pri izpostavljanju raziskovalnih potreb, pospeševal uporabo rezultatov raziskav in omogočal lažje povezovanje financiranja raziskav.

2.18 Izzivi ocene učinka na trajnostni razvoj

2.18.1 Ocene učinka na trajnostni razvoj (OUTR ali SIA v angleščini) so temeljni politični instrument za merjenje rezultatov politik in ukrepov za tri stebre trajnostnega razvoja (okoljski, socialni in gospodarski).

2.18.2 Evropska komisija je OUTR izvajala in uporabljala zlasti v okviru pogajanj o trgovinskih sporazumih (vendar tudi manj formalno v pogajanjih pred sprejetjem uredbe Reach in direktiv iz energetsko-podnebnega paketa). OUTR so ključnega pomena za posvetovanja ter za upoštevanje stališč in zahtev akterjev civilne družbe.

2.18.3 Uveden je bil niz kazalnikov za podporo OUTR:

— kazalniki Svetovne banke in Komisije ZN za trajnostni razvoj (CSD) – za gospodarski steber;

— kazalniki CSD (Komisije ZN za trajnostni razvoj) in MOD – za socialni steber, ki vključuje dostojno delo;

— kazalniki UNEP, Evropske agencije za okolje, in CSD – za okoljski steber.

2.18.4 Sporočilo Evropske komisije o OUTR ([2]) je uvedlo celovit okvir za oceno učinka na vseh področjih dejavnosti, ki jih izvaja Evropska komisija, vključno zlasti s pogajanji in trgovinskimi sporazumi. Metodološki priročnik, ki ga je pripravil GD za trgovino, je marca 2006 formaliziral OUTR za pogajanja in izvajanje trgovinskih sporazumov med EU in tretjimi državami.

2.18.5 Te OUTR se lahko uporabijo v okviru posvetovanj s pomembnimi predstavniki civilne družbe.

## 3. **Splošne ugotovitve**

3.1 EESO je leta 2009 izrazil mnenje, da je treba poenostaviti predvideno upravljanje. V svojem raziskovalnem mnenju o makroregionalnem sodelovanju (razširitvi strategije za Baltik na druge evropske makroregije) ([3]) je predlagal tudi ustanovitev posvetovalnega foruma baltske civilne družbe, ki bi olajšal javno razpravo in povečal seznanjenost z izvajanjem strategije.

3.2 V makroregionalnem procesu globalnega upravljanja je bistvenega pomena komuniciranje o projektih in izvedba ocen učinka projektov na ljudi in delovna mesta. Treba je ustvarjati in povezati čezmejne mreže podobnih organizacij iz različnih držav, kot so sindikati, potrošniška združenja ter lokalne organizacije in prostovoljci, da bi se izoblikovala civilna družba, ki lahko rešuje socialna in gospodarska vprašanja, povezana z Baltskim morjem. Javnost in zaposleni morajo biti upravičeni do koriščenja rezultatov raziskovalnih projektov. Treba je predvideti potrebe, ki se bodo pojavile v zvezi z usposabljanjem, zlasti glede na razvoj dogodkov, s katerim se bo regija soočila v bližnji prihodnosti, tj. s posledicami sedanjega stanja in podnebnega segrevanja.

3.3 Točka 2.2.2. sporočila, ki obravnava zainteresirane strani, ne navaja podrobno značilnosti teh zainteresiranih strani, razen poudarka na sodelovanju raziskovalcev. V tej točki bi moral biti omenjen pomen civilne družbe pri izvajanju teh platform zainteresiranih strani, vključno s koristno vlogo evropskih socialnih partnerjev EESO in odborov za evropski socialni dialog, ki jih zadeva evropski program BONUS-169.

3.4 V okviru sistema upravljanja programa BONUS-169 je treba priznati pozitivno vlogo evropskih socialnih partnerjev.

3.5 Za okrepitev vloge socialnih in civilnih partnerjev bi bilo koristno zagotoviti usposabljanje njihovih predstavnikov za delo platform za posvetovanje, ki bi bilo vključeno v proračunske postavke.

## 4. **Dodatne ugotovitve**

4.1 To je program za spodbujanje raziskav na področju onesnaževanja Baltskega morja in mednarodne koordinacije raziskovalcev.

4.2 Povsem je jasno, da ima ta raziskovalni program neposreden vpliv na:

— gospodarsko in industrijsko tkivo v bazenu;

— dogajanja v sektorjih (znotraj sektorjev in med njimi);

— vrste delovnih mest in potrebne spretnosti, pri čemer je verjetno treba dolgoročno predvideti zamenjavo poklica ali temeljite spremembe za nekatere zaposlene.

4.3 EESO ponuja naslednje predloge, ki imajo dva namena:

— da se pri programu BONUS-169 upoštevajo socialni učinki, pri poklicih pa potrebe po novih znanjih in drugih sposobnostih ter zastarelost tistih sposobnosti, ki se zdaj uporabljajo – in po možnosti, da se ti učinki predvidijo (predvidevanje in ukrepi za prerazporeditev nekaterih populacij na nova delovna mesta);

— da se ukrepi za povečanje pozitivnih in zmanjšanje negativnih učinkov pripravijo v sodelovanju s predstavniki civilne družbe.

([2]) COM(2002) 276 konč.
([3]) UL C 318, 23.12.2009, str. 6.

4.4 Da bi dosegli oba zgoraj omenjena cilja, bi se predlog nanašal na:

a. popolno vključitev gospodarskih in socialnih predstavnikov;

b. izvedbo ocene učinka, pa ne po modelu notranjih ocen učinka v Komisiji, temveč po modelu OUTR (z nekaterimi izboljšavami).

4.4.1 V celoti vključiti gospodarske in socialne predstavnike (a)

— vključiti evropske in nacionalne socialne partnerje „sodelujočih držav“ v forum za sektorske raziskave, kot je navedeno zgoraj;

— poleg tega opredeliti „posvetovalne mehanizme“ platforme za posvetovanje z zainteresiranimi stranmi; če bo to le internetna povezava ali občasno informiranje, ne bo rešeno nič:

  — preveč različnih glasov ustvari kakofonijo – organizirati je treba glas „družbe“;

  — predlagali bi lahko ustanovitev manjše delovne skupine v okviru socialnih in gospodarskih partnerstev, ki bi delali skupaj in usklajeno ter zagotavljali enoten glas, ki bi dopolnjeval glas raziskovalcev;

  — lahko bi šli še dlje in predlagali, da ta delovna skupina postane referenčna točka za pripravo ocene učinka (sodelovanje z usmerjevalnim odborom za študije) in obenem svetovalnega mnenja za Evropsko komisijo. Z oceno učinka je treba z objavami poročil v „sodelujočih državah“ seznanjati tudi širšo javnost.

4.4.2 Izvajati oceno učinka, pa ne po modelu notranjih ocen učinka v Komisiji, temveč po modelu OUTR. (b.)

— predlagati, da ima ocena učinka dejanski vpliv na trajnostni razvoj ter da vključuje socialne, gospodarske in okoljske elemente;

— zlasti pa ne pozabiti vanjo vključiti elemente, povezane z gospodarskimi in industrijskimi spremembami, ter prehode med zaposlitvami; ocena učinka bi na primer lahko vključevala elemente, kot so:

  — preglednica poklicev v tem bazenu;

  — identifikacija ogroženih poklicev (tistih, ki lahko izginejo) in poklicev z visokim potencialom rasti glede na različne programe raziskav;

  — identifikacija sposobnosti z vidika sprememb spretnosti: raven znanja, sposobnost za sprejemanje novega (strokovnega) znanja ter obstoj možnosti za učenje oz. usposabljanje na lokalni ravni;

  — vključevanje delovnih mest v prestrukturirani in v prihodnost usmerjeni industriji.

— Ti elementi so temeljnega pomena za pripravo teritorialne načrtne politike zaposlovanja in pridobivanja kvalifikacij [4] ter se ne smejo spremeniti v „zaprto območje“ raziskovalcev.

V Bruslju, 29. aprila 2010

*Predsednik*
*Evropskega ekonomsko-socialnega odbora*
Mario SEPI

[4] Načrtna politika zaposlovanja in pridobivanja kvalifikacij omogoča boljše predvidevanje potrebnih prilagoditev znanja in spretnosti novim delovnim mestom, boljše obvladovanje posledic tehnoloških in gospodarskih sprememb, boljšo sintezo dejavnikov konkurenčnosti, usposabljanja za pridobitev kvalifikacij in razvoja sposobnosti zaposlenih, boljše upravljanje poklicne poti, zmanjšanje tveganj in stroškov v zvezi z neravnovesji ter boljšo izbiro in načrtovanje dejavnosti za potrebne prilagoditve (www.wikipedia.org).